

НАЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ СКАУТІВ УКРАЇНИ: ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ

А Охарактеризовані дитячі та молодіжні громадські організації та об'єднання як соціальний інститут виховання; представлений досвід діяльності Національної скаутської організації України; окреслені передумови та історія створення; мета та фундаментальні принципи скаутського руху; визначені завдання та основні напрями діяльності; розкритий виховний потенціал організації; розкриті особливості застосування скаутського методу, який покладений в основу виховної системи скаутських об'єднань, а саме: розвиток здібностей та інтересів, збагачення життєвого досвіду, сприяння самовдосконаленню та особистісному зростанню.

Ключові слова: скаутинг, скаутський метод, виховна система скаутингу, виховання, дитячі та молодіжні організації та об'єднання.

Постановка проблеми. Дитячі та молодіжні громадські організації та об'єднання як соціальний інститут виховання підлітків заслуговують на окрему увагу щодо вивчення їхнього досвіду. Для України ХХ ст. однією з характерних ознак була наявність єдиної піонерської організації, яка охоплювала практично 100% дітей. Починаючи з 90-х років ХХ ст. ситуація змінилася: замість єдиної організації постали численні дитячі та молодіжні об'єднання з різноманітними напрямками діяльності. На сьогодні різноманітні дитячі об'єднання є одним із невід'ємних соціальних інститутів українського суспільства.

Як зазначає Л. Романовська, процес утворення й функціонування дитячих громадських об'єднань є своєрідною реакцією соціально-психологічного захисту дітей і підлітків у період становлення й розвитку особистості. Саме дитячі об'єднання задовольняють нестримний потяг дітей і підлітків до романтики, фізичного ризику, бажання випробувати себе в екстремальних ситуаціях. Це, власне кажучи, і визначає сутність діяльності переважної більшості дитячих громадських об'єднань. Адже кожне них за своєю психолого-педагогічною характеристикою є по суті тією ж неформальною групою ровесників; разом з тим, воно, не втрачаючи своєї психологічної, сутнісної привабливості для підлітків, є чітко структурованою, дисциплінованою, з метою, формами й засобами соціалізації та педагогічного впливу організацією. Образно кажучи, це якоюсь мірою поставлений під суспільний контроль неформальний мікросоціум, який відкриває для дитини (підлітка) колосальні можливості для самореалізації, самоактуалізації та самовиховання [7, с. 7–8].

Значне місце серед дитячих і молодіжних громадських об'єднань та організацій посідають об'єднання скаутського типу, які більш ніж за 100 років існування довели свою ефективність як виховний рух, що дає змогу розглядати їх як гідного партнера інших соціальних інститутів у процесі виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна кількість праць стосується історії українського скаутингу певних місцевостей: Галичини (Л. Беч, О. Бойчук, М. Мінчак та ін.); Буковини (А. Жуковський); Волині (В. Боровський, П. Львович); Закарпаття (М. Бажанський, Л. Довгович, В. Немилівський, С. Пап-Пугач); еміграції (Ю. Гончаренко, М. Закоморний, Е. Кульчицький, С. Наріжний та ін.). На особливу увагу заслуговують дослідження історії скаутингу на центральній та східній Україні (Л. Бачинський, П. Богацький, Ю. Гончаренко, Е. Деслав, В. Плющ та ін.). Окремі питання ролі українського скаутингу в національно-визвольному русі висвітлюють розвідки Б. Костюка, П. Содоля, Л. Шанковського та ін. Цілісне уявлення про хід історії Пласту дають енциклопедичні виклади Ю. Старосольського та В. Яніва в «Енциклопедії Українознавства». Першою значною науковою працею на тему історії Пласту як основної частини українського скаутингу стала праця Б. Сав-

чука «Український Пласт: 1911–1939» (Івано-Франківськ, 1996). Огляд літератури засвідчує відсутність комплексних праць, які б охоплювали весь скаутський рух, а не його окремі складові.

Виклад основного матеріалу. Нині в Україні існує досить велика кількість об'єднань та організацій скаутського типу як всеукраїнського, так і місцевого та регіонального рівнів.

У всьому світі скаутський рух існує у вигляді Всесвітньої організації скаутського руху (ВОСР), членами якої є визнані національні скаутські організації. Всесвітній скаутський рух охоплює понад 50 мільйонів людей по всьому світу, серед них біля 30 мільйонів – діти віком від 11 до 16 років.

Основоположні засади, на яких діє та розвивається скаутинг, визначені у Конституції ВОСР. Скаутський рух є добровільним, неполітичним виховним рухом для молодих людей, відкритим для всіх, незалежно від їхнього походження, расової приналежності та віросповідання, відповідно до мети, принципів і методів, що розроблені засновником руху.

Створений понад ста років тому, скаутинг пережив стрімкий еволюційний шлях від варіації на тему організації дозвілля дітей у літній час до чіткої структурованої програми самовиховання дитини. І якраз цей принцип – принцип самовиховання – і відрізняє скаутинг від більшості існуючих педагогічних концепцій і моделей виховання дітей і молоді [11].

З історії створення Національної скаутської організації України. Оскільки членом Всесвітньої організації скаутського руху може бути єдина національна скаутська організація, у 2005 р. Всесвітня конференція рекомендує Україні працювати над об'єднанням найсильніших організацій і формуванням єдиної цілі скаутського руху в країні.

Прислухавшись до рішення Всесвітньої конференції, скаутські організації-ініціатори покладають на себе головні обов'язки щодо створення робочої групи, якою пізніше за методичної підтримки регіонального скаутського бюро «Євразія» були розроблені документи нової спільної організації – Національна Організація Скаутів України.

Навесні 2007 р. був проведений установчий з'їзд, в якому брали участь представники таких організацій, як «СПОК», «Пласт», «Січ», представники з різних регіонів України.

26 жовтня 2007 року була зареєстрована ВМГО «Національна організація скаутів України» (НОСУ). За статутом та вимогами ВОСР національна організація будь-якої країни-учасника Всесвітньої організації скаутського руху має бути унітарною та мати індивідуальне членство. Українські дитячі та молодіжні скаутські організації зробили перший крок і зареєстрували свої наміри до об'єднання.

Лідери з числа дітей, молоді та дорослих скаут-лідерів з організацій-засновників («Пласт», «Січ», «СПОК», «АСУ») зустрілись та обговорили переваги та проблеми, пов'язані з об'єднанням на національному рівні в єдину організа-

цію. Були розроблені заходи, що сприяли налагодженню комунікацій на рівні місцевих організацій (зокрема в середовищі не заангажованих дитячих і молодіжних лідерів із регіональних осередків із різних областей України, що підвищило конкурентну спроможність української скаутської молоді щодо рівноправного входження до європейської та світової скаутської спільноти).

14–18 липня 2008 року у Республіці Корея відбулася 38-а світова скаутська конференція, де Національну Організацію Скаутів України було офіційно визнано повноправним членом Всесвітньої Організації Скаутського Руху (ВОСР) [11].

Мета НОСУ – сприяти розвитку дітей та молоді як особистостей і відповідальних громадян України, якнайповнішому розкриттю їх фізичного, емоційного, розумового, соціального і духовного потенціалу та сприяння розвитку скаутського руху на території України та захист спільних інтересів своїх членів.

Серед основних напрямів діяльності організації виокремлені наступні:

- організація і проведення навчально-методичних семінарів, навчальних зборів, таборів, походів;
- участь у роботі науково-дослідної, інформаційно-довідкової роботи (організація і проведення неприбуткових науково-практичних конференцій, семінарів, читань, круглих столів, конкурсів, виставок тощо, розроблення науково-методичної літератури з проблем скаутського руху, створення банку інформації діяльності Організації тощо);
- організація і здійснення в установленому чинним законодавством порядку програм для дітей і молоді, в тому числі спільних і міжнародних таборів, походів, краєзнавчих, природоохоронних, мистецьких, благодійних заходів тощо;
- реалізація міжнародних, національних, галузевих, місцевих програм соціальної спрямованості, в тому числі на умовах державного соціального замовлення.

Фундаментальними принципами скаутського руху є: обов'язок перед Богом; обов'язок перед іншими; обов'язок перед собою.

Основним принципом, покладеним в основу скаутської системи є самовиховання. Головне положення самовиховання засноване на концепції «виховання зсередини» на відміну від «навчання ззовні». Відповідно, завданням дорослого лідера є створення умов, які б спонукали скаутів до саморозвитку. Завдяки цьому кожен молодий член руху розглядається як унікальна особистість, яка із самого початку володіє потенціалом розвиватися в усіх аспектах і готова брати на себе відповідальність за власний розвиток.

В основу виховної системи скаутських об'єднань покладений Скаутський метод. Саме застосування даного ме-

тоду покликане допомогти дітям у розвитку здібностей та інтересів, збагаченні життєвого досвіду, сприяти їхньому самовдосконаленню та особистісному зростанню. Виховна система спрямована насамперед на цілісне виховання особистості, яке ґрунтується на моральних засадах і ціннісних орієнтирах.

У скаутському русі виховні впливи відбуваються завдяки вдалому поєднанню частин Скаутського методу. «Скаут одного разу — скаут назавжди», — цей вислів дуже точно характеризує людей, що належать до скаутського руху. Навіть якщо людина з будь-яких причин вирішить покинути скаутську організацію, принципи скаутського руху залишаються для неї пріоритетними.

Отже, скаутинг — це школа особистісного зростання, в якій суворо дотримуються правил і законів організації та багато уваги приділяють саме вихованню моральних засад особистості: чесності, взаємодопомозі, відповідальності. Цілісність виховних впливів дитячих об'єднань скаутського типу на особистість сприяє самопізнанню та самовдосконаленню, формуванню умінь взаємодіяти з іншими і, водночас, не бути байдужим спостерігачем, а вміти проявити себе, бути ініціативним, уміти відповідати за свої вчинки. На сьогодні Національна організація скаутів України є потужною платформою для виховання лідерів української держави.

Список використаних джерел

1. Бондарь, Л.А. Что есть скаутинг : книга для скаутского лидера / Л.А. Бондарь. — Женева : ВОСД, 1992. — 112 с.
2. Гаврилова, О.В. Становлення скаутського руху на Україні / Олена Вікторівна Гаврилова // : наук.-метод. журнал. Т. 46. Вип. 33. Педагогічні науки. — Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2006. — С. 162–167.
3. Дитячі об'єднання України у вимірах минулого і сучасного: довідник-посібник / Р. М. Охрімчук, Л. В. Шелестова, О. В. Кравченко та ін. — Луганськ : Альма-матер, 2006. — 256 с.
4. Жданович, Ю.М. Організаційно-педагогічні засади виховного процесу у скаутській організації Пласт : дис.... канд. пед. наук : 13.00.07 / Юлія Миколаївна Жданович. — Київ, 2004. — 332 с.
5. Коляда, Н.М. Дитячий рух як інститут соціалізації дітей та підлітків / Н.М. Коляда // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України, за ред. академіка С.Д. Максименка. — Київ, 2009. — 568 с.
6. Лісовець, О.В. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями : дис.... канд. наук : 13.00.05 / Олег Васильович Лісовець. — Київ, 2008.
7. Романовська, Л. І. Соціально-психологічні засади діяльності дитячих громадських об'єднань як інституту соціального виховання / Л. І. Романовська // Соціальна педагогіка: теорія та практика. — 2009. — № 3. — С. 4–9.
8. Тетерський, С.В. Воспитание социальной инициативности детей и молодежи : дис. ... док. пед. наук : 13.00.02 / Сергей Владимирович Тетерский. — Тамбов, 2004. — 337 с.
9. Ярова, Л. О. Самовиховання дітей та підлітків у системі скаутингу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / Лариса Олегівна Ярова. — Кіровоград, 2000. — 168 с.
10. <http://www.plast.org.ua>
11. <http://ukrscout.org>

Дата надходження авторського оригіналу до редакції : 05.03.2015

Чиренко Н.В. Национальная организация скаутов Украины: опыт деятельности.

Охарактеризованы детские и молодежные общественные организации и объединения как социальный институт воспитания; представлен опыт деятельности Национальной скаутской организации Украины; очерчены предпосылки и история создания; цели и фундаментальные принципы скаутского движения; определены задачи и основные направления деятельности; раскрыт воспитательный потенциал организации; раскрыты особенности применения скаутского метода, который положен в основу воспитательной системы скаутских объединений, а именно: развитие способностей и интересов, обогащение жизненного опыта, содействие самосовершенствованию и личностному росту.

Ключевые слова: скаутинг, скаутский метод, воспитательная система скаутинга, воспитание, детские и молодежные организации и объединения.

Chyrenko N. V. The National Scout Organization of Ukraine: the experience of its activity.

This article describes kids and youth organizations and associations as a social institution of education; the experience of the National Scout Organization of Ukraine is given; the prerequisites and history of the foundation is outlined; the purpose and fundamental principles of Scouting; the objectives and the main activities are defined; the educational potential of the organization is disclosed; the peculiarities of the use of the Scout method are highlighted, which is the basis of the educational system of scout associations, that is the development of abilities and interests, the enriching of the life experiences, the promoting of self-improvement and personal growth.

Key words: scouting, scouting method, scouting educational system, education, kids and youth organizations and associations.